

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת הספרים "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מחברת ובעלת דעת רחוקה

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצִלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם (א כ"ו) אִךְ נָטְלוּ הַקֵּב"ה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בִּזְנוֹת עֵדֶן וְהַזְהִירוּ שֶׁ"י הַזֵּזֶטָא פּוֹגֵם בְּעוֹלָמוֹת וּבִמְתִישׁ כּוֹז מַעֲלָה וְהִלָּא נֶאֱמַר: שְׁנִיתָ לָּו? לֹא! בְּזִיו מוֹמֵם!

ע"פ פ' אלף (שם) שזה הפשט במה שאמרו חז"ל (נדרים ו'). שהקב"ה מניח תפילין וכתוב בו "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (ד"ה ו'), כלומר שבחזיתת תפילין הוא הורחבת התענוג ע"י שישאל גוי אחד בארץ ומקיימים התורה והמצוות.

והגר"ח מוולוז'ין וצ"ל בספרו נפש החיים (ש"פ פ"א), הביא שכן מבואר בזה"ק בכמה מקומות ובריש פרשת בא, שע"י שבני אדם חוטאים הם פוגמים למעלה, ומתישין כחו של הקב"ה, וכן להיפך. וכתב עוד (ש"פ ע"ד): "ובאמת כי האיש החכם ויבן את זאת לאמיתו, ליבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על ליבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו עד היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו הרבה יותר ממה שהחריב נבוכדנצר וטיטוס, כי הם לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי לא להם חלק ושורש בעולמות העליונים שיהיו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם. רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה, את מקדש ה' טמאו כביכול המקדש העליון, וע"כ ניתן כח לנבוכדנצר וטיטוס להחריב מקדש של מטה המכוון נגד מקדש של מעלה, כמו שאמרו רז"ל (פסוקים נחמ) קמח טחון טחנת. וא"כ בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו מחשבה לא טהורה בניאוף רח"ל, הרי הוא מכניס זונה סמל הקנאה ומגביר רח"ל כחות הטומאה והסיטרא אחרא בבית קודש הקודשים העליון נורא בעולמות העליונים הקדושים ח"ו, וכן כל חטא ועוון אשר כל איש ישראל מכניס בליבו ח"ו אש זרה. בכעס או שארי תאוות רעות כענין הכתוב (שפס"ט ד') "בית קדשנו ותפארתנו אשר היללך אבותינו היה לשריפת אש", הרחמן ית"ש יצילנו. וביאר עוד (נפ"ו) שזה מה שאמרו רז"ל (פסוקים נחמ) שהאבות הן הן המרכבה, וזהו הענין שקראו רז"ל בכמה מקומות לפגם העוון, פגם איקונין של מלך. ובזה יתרו (פ"ה ז') שמי שפשע במצוות התורה כמי שפשע בגוף המלך, ובתיקוני הזהר (מ"ע ק"ט ז') וכל מאן דפשע בפקודא כאילו פשע בדיוקנא דמלכא.

וקשה שנאמר (נדרים ז') "שְׁנִיתָ לָּו? לֹא! בְּזִיו מוֹמֵם דְּזֹר עֲקֵי וּפְתִילָתִי", וכתב רש"י שהענין הוא כפי שתרגם אונקלוס "חבילו להון ולא ליה", דבניו היו והשחתה שהשחיתו של בניו היה ולא מומו. וכתב השפת חכמים דר"ל שההשחתה לא להקב"ה. וכ"כ האלשיך הק' וז"ל: דע לך כי שיחת לא לו יתברך חלילה, כי אם רבו פשעיו מה יעשה לו יתברך. ועוד כתב: "כי לא השחיתו הבריות בהעוותם רק לעצמם, כי הבורא יתברך מה הפסיד, הלא בין כך ובין כך לא יתמו שנותיו". וכ"כ בעלי התוספות בהדר זקנים, והט"ז בספרו דברי דוד (ש"ס), ובחי' בכור שור: "שחת לו", השחתה היא להם 'לא' להקב"ה, שאינו נפסד בכך כלום, אלא לבניו הוא מום". וכ"כ בהעמק דבר וצ"ע שהרי נתבאר באריכות שע"י שהאדם משחית בהיותו חוטא ועובר על מצוות התורה הרי הוא פוגם כביכול בעולמות העליונים וכביכול בבורא יתברך ויתעלה שמו, וא"כ איך ב' דברים עליו עולים בקנה אחד?

איתא בקהלת רבה (ו' ג') עה"פ "רָאָה אֶת-יְמֵי-עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי מִי יוֹכֵל לְתַקֵּן אֶת אִשְׁרֵי עֲוֹנוֹ", בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. וכוונת הדברים שהחוטא גורם הרס וחורבן גם בעולמות העליונים, וכביכול אף מתישין כח של מעלה, כמ"ש רבותינו באיכה רבתי (ז' ב') עה"פ "וילכו בלא כח לפני רודף", אמר ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון, בזמן שישאל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמאמר דוד המלך ע"ה (פסלם ס') "באלהים נעשה חיל", ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, כביכול מתישין כח גדול של מעלה דכתיב (נדרים ז') "צור ילדך תשי". אמר ר' יהודה בר' סימון בשם ר' לוי בר' טרפון, בזמן שישאל עושין רצונו של הקב"ה מוסיפין כח בגבורה של מעלה שנא' (נדרים ז') "ועתה יגדל נא כח ה'", ובזמן שאין עושין רצונו של הקב"ה כביכול מתישין כח גדול של מעלה, והולכין גם הם בלא כח לפני רודף.

ובסה"ק ראשית חכמה (שער הילול פק"ט) הביא מכמה מקומות בזהר שבהיות הצדיק מתקן מעשיו באופן שנקרא בשמו של הקב"ה רחום צדיק חסיד השכינה הנקראת כבוד מתתקנא, ולא נברא הצדיק אלא לתיקון כבוד השכינה שהתעוררה תלוי בתיקון התחתונים.

והשל"ה הק' (פולמוס פס"א פס"א) האריך בענין זה והביא מהזהר"ק (מ"ג דף ד'), שכאשר ישראל משתלמים בעבודתם בתורה ובמצוות שמו של הקב"ה שלם, וכאשר לא ומתחייבים גלות כביכול אין שמו של הקב"ה שלם למעלה, ובספרי (וילנא פסוקים פס"א) דרשו את הפסוק (פסלם ק"ג, ב') "אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים" אלמלא אני, לא היית יושב בשמים, וכן הוא אומר (ענום ט', ו') "הבונה בשמים מעלותו ואגודתו על ארץ יסדה", ובמדרש רבי נחוניא בן הקנה (פס"א פס"א) אמרו בזה הלשון: ובמה האדם מתחסד עם קונו, בת"ת שכל הלומד תורה גומל חסד עם קונו, דכתיב (נדרים ז', כ"ו) "רוכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים", הוי אומר כשאדם לומד תורה לשמה נעשה עוזר להקב"ה. וביאר בזה השל"ה ק בשם ספר עבודת הקודש בהקדמה, מ"ש בשבת (פס"א) בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות, ואמר לו הקב"ה למשה אין שלום בעירך, אמר לו, כלום יש עבד שנותן שלום לרבו. אמר לו, היה לך לעזרני. מיד אמר לו משה להקב"ה (נדרים ז', י') "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר", והיינו דזה גופא מה שמושה רבינו התפלא ולא שיער שיש כח באדם לעשות תיקון לשכינה וליתן כח בפמליא של מעלה, והקב"ה לימדו ענין זה, שע"י כל חטא שאדם עושה בעוה"ז הרי הוא פוגם בעולמות העליונים ובבורא יתברך כביכול, וכן להיפך ע"י כל מצוה ותשובה מתקן העולמות כולם. וכ' בספר מאור עינים (ליקוטים

ביאורים לוספים בכוונת הכתוב: "שְׁחַת לוֹ לֹא בָּנִי מוֹמִים"

1. החזקוני (בדרך ב') ביאר שאם הקב"ה נפרע מבני אדם ומשחיתם, לא לו, אין הדבר עליו כדכתיב (איכה ג' ל"ג) "כי לא ענה מליבו ויגה בני איש", "בני מומים" כלומר מהם באה ההשחתה.

2. רבותינו בעלי התוס' בדעת זקנים ביארו, שכאשר האדם משחית לא לו הוא משחית, אלא לבניו הבאים אחריו שניכר בהם מומם. [ועי' ביאר הכלי יקר שהחוטא משחית גם לבניו והוא מום גדול שלא אכפת לו שבניו יענשין].

3. עוד ביארו, שאם השחיתו אינם קרויים בניו של מקום, וכע"ז ביאר הרמב"ן, [ותליא במחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר בקידושין (לו), ע"ש].

4. האוה"ק ביאר שלפי שיש מקום לומר שהמום שיש בבנים הוא פועל יוצא מהאב, לזה אמר שהמום מהם בא ולא מאבינו כי הוא ברא את האדם ישר, והמשכת חלק רע אינו אלא מצד מעשה האדם. והעניין מבואר יותר בחת"ס שמי שלקח בן אסופי מן השוק וגדלו כבנו ולכשיגדל קוראו אבי, אם לאחר זמן מורד וכופר בו ואומר אינו בנו, נמצא זה משחית אביו, משא"כ לישראל א"א להשחית תואר אב מהקב"ה לומר שהם לא בניו שהרי אביך הוא באמת שעשך ויכונן.

5. בשו"ת מים חיים (קונטרס אוצרות חיים) ביאר שכוונת הכתוב שאפי' השחית האדם בעוה"ז לא לו, כלומר שעדיין יתכן שלא יהיה לו רעה בעוה"ז כי הוא בן צדיק, אבל בניו מומם, כלומר שבניו שהם כבר בבחינת בן רשע יהיה להם רעה בעוה"ז, וכמ"ש בברכות (ז). שכן רשע הוא צדיק ורע לו, ובן צדיק הוא צדיק וטוב לו.

6. בפנים יפות כתב שהאדם כלול מנפש רוח ונשמה ונשמה לנשמה, ובעת שחוטא פוגם בנפש רוח ונשמה, ולא בנשמה לנשמה שהיא מסתלקת ממנו בעת שחוטא, ולזה כיוון הכתוב באומרו שיחת לו לא.

והנה לולא דברי רש"י הקדוש ושאר המפרשים, לא היה קשה מהפסוק כלל, כי יש לומר דאדרבה זה כוונת הכתוב, וכמו שביאר הריקאנטי עה"פ "שחת לו לא בניו מומם", שאחרי שסיפר בפסוק של מעלה סדר הבניין וייחודו, אמר כי במעשיהם הרעים נתקלקלו הצינורות ונשחת הבניין, והטילו פגם ומום בצורה העליונה, וזהו שחת לו, ואף ההוויות האחרונות הנקראים בנים נמנע מהם הברכה והשפע, וזהו לא בניו, ועל כן אמר אח"כ הלה' תגמלו זאת וגומר, והביא שכן מפורש בזה"ק (פרשם האזינו טז) בביאור הכתוב, מאן גרים לחבלותא דא דור עיקש ופתלתל. וכן אפשר לפרש הכתוב בעוד אופנים אחרים, וכ"כ בשער הגלגולים (נצח) חכמת הקבלה דף י"ח, אך לפירוש רש"י והתוספות וכן מפורש באונקלוס ועוד מפרשים צ"ב כאמור?

יישוב א'

נראה לפענ"ד לפרש כי אמת ויציב ונכון מה שביארו הקדמונים שהאדם בפשעיו וחטאיו בעוברו על מצוות התורה פוגם בעולמות העליונים וכביכול בכבודו ובדיוקנו של הבורא יתברך ויתעלה שמו, וכאמור. אמנם הכתוב בא להורות על סוף ותכלית הדבר, כי הנה גם לאחר שיחטא האדם יכול לתקן את אשר עיוות על ידי תשובה ומעשים טובים, ואם לא יתקן וימות בעונו, בסופו של דבר יחזור בגלגול ויתקן את אשר עיוות, או בתשלום עונו בגיהנום תזדכך נשמתו ותתקן את אשר עיוותה, וממילא יתקן גם מה שקלקל בעולמות העליונים, ולכן אם הוא מאותם נשמות עשוקות שגם על ע"י כל אלו לא יוכל לתקן, אלא נשמתו נכרתת ונאבדת, הרי שאותו הקלקול יתקן ע"י כריתת נשמתו. ונמצאו דברי הכתוב מיוסדים על אדני פז, כי בסופו של דבר המום יתכן להיות רק לאדם, ולא לבורא יתברך ויתעלה. ויעלה על נכון גם פירוש נאה לדברי הכתוב "שיחת לו" שהעונש והייסורים בגיהנום או בעת חזרת הנשמה בגלגול, הם רק לאדם עצמו, ולא לבורא יתברך ויתעלה.

ביאור ב'

עי"ל עפמ"ש בשו"ת רב פעלים (ח"א פ"א ס"ז), וז"ל: שא עיניך וראה הקדמה אחת יקרת הערך, אשר עליה, בניו בניין כל כוונות התפילות והזמנים מראשית השנה ועד אחריתה, הלא היא כתובה בספר שערי קדושה לרבינו מהרר"ו זלה"ה (ח"ג שער ב'), שקיבל מרבינו הגדול האר"י זלה"ה, במהות העולמות בתכלית הקיצור, הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף, ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפי' בקוצי האותיות כלל, ולכן אפילו ההרהור אסור בו, והאציל ה' עולמות, זה נשמה לזה וזה לזה, והם עולם הנקרא אדם קדמון כנוצר בספר התיקונים, ובלשון הגאונים נקרא צמצחות, והב' עולם האצילות, והג' עולם הבריאה, והד' עולם היצירה, והה' עשייה, ואלו החמשה עולמות, נקראים הוי"ה אחת, כי קוצו של יו"ד הוא עולם הנקרא אדם קדמון, והיו"ד אצילות, וה"א ראשנה בריאה, והוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשייה, ברם לפי שעולם הנקרא אדם קדמון הוא נעלם מאד מאד, לכן אין העסק אלא בארבע עולמות אבי"ע בלבד, כי הם אותיות גמורות, וארבעתם יחד נקראים שם הוי"ה, ע"כ.

ולפי"ז לק"מ כי י"ל שכל מה שנאמר בתורה שאין שייך פגם ומום בבורא יתברך, היינו בעולם הנקרא עולם קדמון, ומה שנתבאר ששייך פגם היינו בעולמות אבי"ע. וכיו"ב כ' בנפש החיים (שער ב' פ"א), שהפגם נמשך ונוגע בפרקי וסדרי הכוחות והעולמות שהאציל הבורא יתברך מצד שכולם נכללו בו ונתנו חלק מעצמותם בבנינו ובריאתו, ואה"נ בבורא יתברך עצמו י"ל דאין שייך פגם כלל. וכעין זה מצאתי לר' צדוק הכהן מלובלין בספר הזכרונות (מנחת משפחה) שכל מה שייך פגם, הכל בעולם המלאכים. אבל בעולם הכסא שהיא כפי כינוי המחקרים לכבודו יתברך ועצמותו, אצלו ודאי לא שייך שום תוספת ותשוש כח כמו שאמר הכתוב (איו"ו) "אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו". וביאר שזה מה שזכרו ז"ל (ירושלמי מסות פ"ב ה"א) ששאלו לחכמה ולנבואה ולתורה מה עונש החוטא, וכולם לא אמרו על התשובה זולת הקב"ה בעצמו, והיינו כי כולם היה קלקול ע"י העוון וכמה יתקן אותו קלקול שכבר נעשה ע"י העבירה, אבל הקב"ה בעצמו שאצלו אין שייך שום קלקול רק החטא במה שהאדם עבר על רצונו וציוויו, בזה כיון שנתחרט ושב הרי הוא מוחל לו, ולכן הוא אומר יעשה תשובה ויתכפר. ולכן התשובה מגעת עד כסא כבודו יתברך ואצלו מתקבלת ואח"כ חזרת בכוחו יתברך שקיבלה ומוספת ג"כ כח בפמליא של מעלה.

יישוב ג'

עי"ל כי אין קיום להשחתה בשכינה ובעולמות העליונים, שהם מתקנים ע"י הצדיקים שבכל דור ודור, ואפשר שאפי' ע"י הצדיקים בגן עדן, ומטעם זה אומר "שיחת לו לא", אבל האדם שחוטא אם ימות בעונו, מלבד שגופו הולך לאיבוד ולעולם לא תהיה לה עוד תקנה, כמבואר בהגר"א (נצי" לויט), גם הנשמה המום קבוע בה עד שתתקן בגלגול או בגיהנום אם תזכה. שו"ר שכן ביאר האביר יעקב רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל בספרו מחשוף הלבן (פרשם יג), כי השכינה חובה להתתקן ולהבנות בכל יום ע"י יראי השם וחושבי שמו, ומי שאין בו יראת השם ואין לו חלק בבניין השכינה, לו לבדו נשאר הפגם והחסרות, אבל השכינה משתלמת בכל בוקר. ועל זה אמר הכתוב "שחת לו לא בניו מומם", שלענין השתלמות השכינה בכל יום אין עוון הרשעים מעכב, דחובה להבנות בכל יום ע"י יראי השם וחושבי שמו, ולא נשאר הפגם והחסרון רק ברשעים שנחסר חלקם ממנה, דאין להם חלק בשכינה. וכן משמע בזה"ק (ח"א דף כ"ו ע"ב פ"ג ח"ג דף נ"ג), שהרשעים פוגמים בעולמות העליונים בכל מה שנוגע להם ממש, אבל לא בספירות עצמם.

"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצִלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (א כ')

מדוע לא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים כעוף?

מלשון "שם אבר" שהוסיף לעצמו כנף ודימה לעוף ולקפוץ בו למרומים, שמלאו ליבו להתנשא ולהתנאות ביותר ולמרוד בהקב"ה. ועוד יש להוסיף בזה מה שביארו חז"ל (ג' ע"ג) את תוכחת הקב"ה על ידי הנביא יחזקאל למלך צור שעשה עצמו אלוה "מלאכת תופיך ונקביך כך" (יחזקאל כ"ט י"א), אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקב"ה לחירם מלך צור, כך נסתכלתי כשבראתי עולמי שאתה עתיד למרוד ולעשות עצמך אלוה ונתתי אל ליבי לברוא באדם נקבים נקבים שמוציאין רעי, להראות חסרונם שלא יבוא להתנאות, [וכן מצינו אצל פרעה שעשה עצמו אלוה, ולכן היה הולך לעשות צרכיו ביאור שיסברו שאינו נצרך לנקביו], והן הן הדברים, שהקב"ה צפה מתחילה וברא את האדם באופן שלא יבוא לידי התנשאות וגאוה האסורה, ומטעם זה גם לא ברא לאדם כנפיים.

ביאור ד' - לפני שהאדם חטא יצירתו היתה מתחילת העולם ועד סופו

עוד עלה בדעתי בס"ד ליישב על פי מה שמצינו במסכת חגיגה (יג), אמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה, שנא' "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ", וכיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו, שנא' (תהלים קל"ט) "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפככה". אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה, שנא' "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים", וכיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו, שנא' "ותשת עלי כפככה". והנה לפי זה לא קשה כלל, כי מתחילה האדם לא היה נצרך לכנפיים, כיון שהיה מגיע מתחילת העולם ועד סופו, וכיון שסרח מיעטו הקב"ה, נמצא שמה שאין לאדם יכולת להגיע ממקום למקום במהירות גדולה כמו העופות שעפין ממקום למקום מפני חטא אדם הראשון.

ביאור ה' - שלא יתקנאו המלאכים בבני אדם

ע"ל שמאחר שהקב"ה אמר למלאכים שהאדם חוכמתו מרובה משלכם, לכן אם היה בורא את האדם עם כנפיים כדוגמת המלאכים, שמא היו מקנאים בו, ואולי היו ח"ו פוגעים בו, כך השיבני ידידנו מוכה הרבים הר"ר שרון שמאע הי"ו מהעיר טבריה.

ויש קצת לחזק ביאור זה ממה מצינו בכמה מקומות שחששו לקנאת המלאכים, כמו אמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בלחש משום קנאת המלאכים, כדאיתא במדרש (ד"ר ר' אבהו ס' ע"ג) בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל, ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא, אמר רבי אסי משל למה הדבר דומה, לאחד שגנב תכשיט מתוך פלטרין של מלך, נתנה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך. אבל ביום הכיפורים שהן נקיים כמלאכי השרת הן אומרים בשכמל"ו בפרהסיא. ומצינו עוד שכתב הטור (י"א ס' ע"ג) ויע' חו"ס' ג' שנתקנו לומר קדיש בלשון ארמית שלא יתקנאו בנו המלאכים על שאנו אומרים שבח גדול כזה, דשמיה רבה מורה על שם ה' רבה, שהשם יהיה מלא לעתיד. וכן כתבו המפרשים שמטעם זה אומרים בריך שמיה בלשון ארמית.

ואפשר שגם מטעם זה נתייחד הפזמון הנורא והקדוש שאומרים בשבת "יה ריבון עולם ועלמיה" בלשון ארמית, ועיין שו"ת הר צבי (י"א ס' ע"ג) ואף על פי שבקשות בלשון ארמית אין אומרים אלא בציבור, כמבואר בשו"ת יביע אומר (י"א ס' ע"ג) שאין לומר רחמנא ומחי ומסי ומרנא דבשמיא בסליחות כשאין עשרה. מכל מקום יש לחלק בין דברי שבח לדברי בקשה, שרק בתפילה שהיא בקשה אין

הגאון רבי יעקב חגיז זצ"ל בספרו שו"ת הלכות קטנות (מ"ב ס' ר"ג) נשאל למה לא נברא האדם עם כנפיים, והרי חז"ל (סנהדרין ג') אמרו שלעיתיד לבוא הקב"ה עושה כנפים לצדיקים, אם כן למה מתחילה לא נברא האדם עם כנפיים כנשר וכיונה. ומצינו אף לדוד המלך (תהלים נ"ט) שנשא בתחינותיו: "ואומר מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה, הנה ארחיק נדוד אליו במדבר סלה".

ביאור א' - שלא יהיה האדם קל כנשר לדבר עבירה

הגאון רבי יעקב חגיז זצ"ל בספרו שו"ת הלכות קטנות (מ"ב ס' ר"ג) השיב שלא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים, כדי שלא יהיה קל לדבר עבירה, כי עתה שאין האדם קל כנשר, בעת שילך ברגליו לחטוא, רגליו יעכבוהו ויחזור יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו גם בדרך כשהסכל הולך.

ונראה להוסיף בזה מה שמצינו בירושלמי (נדרים פ"ב ס' ג') שאמר רשב"י שלא ברא הקב"ה לאדם שתי פיות אחת שיעסוק בה בתורה, ואחת שיעשה בה כל צורכו, כי עתה שיש לו פה אחד הלא אין העולם מתקיים בגלל רוב לשון הרע שיוצא מפיו, ואילו היו לו שתי פיות על אחת כמה וכמה שלא היה יכול העולם להתקיים.

ביאור ב' - שיקבל האדם שכר פסיעות על כל מצוה ומצוה שעושה

עוד מתרץ בשו"ת הלכות קטנות (ס) שלא ברא הקב"ה לאדם כנפיים כדי שיהיה לאדם שכר פסיעות כשהולך לדבר מצוה, לקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה. אולם לעת"ל שכבר לא יהיה לאדם יצר הרע ולא יהיה שכר ועונש, יעשה הקב"ה כנפיים לצדיקים.

והנה במעלת השכר פסיעות מצינו במשנה פאה (פ"ד י) גבי עשית הפרה בהר המושחה, דזקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המושחה, ופירש שם התוספות יום טוב דמשום חיוב מצוה לא היו רוכבים. ואיתא במדרש (ד"ר י' תנא ס' י) "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותיו" (משלי ט), אמר הקב"ה אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת אל תעמוד על הפתח החיצון להתפלל שם, אלא הוי מתכווין להיכנס דלת לפנים מדלת, שנאמר דלתותי, שני דלתות, וכל זה מפני שהקב"ה מונה פסיעתך ונותן לך. וכבר אמר התנא באבות (פ"ק ט) שההולך לבית המדרש ואינו עושה שכר הליכה בידו. והנה אם לאדם היה כנפיים היה מפסיד מעלה זו והיו מתמעטים זכויותיו, והקב"ה חפץ לזכות את ישראל.

ביאור ג' - שלא יבוא האדם לידי גאווה

עלה בדעתי בס"ד ליישב שלא ברא הקב"ה לאדם כנפיים, כדי שלא יבוא האדם לידי גאווה, כי הנה אם האדם בחיר הבריהא יכול היה לטוס ולעופף כנשר לכל מקום, עלול היה לבוא לידי גאווה, כמו שרואים בחוש שמי שיש בו כמה מעלות של עושר וגדולה וכיוצא בהן עלול לבוא לידי גאווה בנקל. ואפשר שמפני כך פעמים נגזר על האדם שלא יהיה עשיר או חכם, לפי שגלויו וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאם יהיו באדם אלו המעלות, יבוא בהן לידי גאווה, ומפני כך אמרו חז"ל (פסחים י) שאין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה עליו, שכיון שדעתו שפלה עליו ואינו מתגאה משפיעים עליו משמים חכמת התורה. ומכאן אתה למד שהענווה היא סגולה וכלי מחזיק ברכה לכל המעלות הטובות.

ומצינו כעין זה בגמרא סנהדרין (ל"ב) שהקב"ה ברא את האדם בערב שבת, שאם תזוז עליו דעתו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית. וכן כתבו עוד המפרשים הטעם שנברא האדם מהעפר דוקא כדי שלא יתגאה. ורש"י בפ' עה"ת (י"ד ג') כתב: "ושמאבר" שם אבר לעוף ולקפוץ ולמרוד בהקב"ה. כלומר שאותו אחד נקרא כן

למעלה מעשרה טפחים כמבואר בשו"ע (16"ט ס' ט"ד פ"ב). ואולם לדעת הרמ"א (סע) הסובר כי יציאה חוץ ל"ב מילין הוי דאורייתא, ואסור אף למעלה מעשרה טפחים, לפי זה עדיין יש מקום ליישב שלא ברא הקב"ה לאדם כנפיים כדי שלא יצא חוץ ל"ב מילין.

ביאור ח' - איברי האדם הם כנגד המצוות שנצטוו בהן

ע"ל על פי מה שמצינו שכל איבריו של האדם הן כנגד המצוות שנצטוו בהן, כמאמר רבותינו בגמרא מכות (נז): דרש רבי שמלאי תרי"ג מצוות נאמרו למשה, שס"ה לאוין כמניין ימות החמה, וכן רמ"ח מצוות עשה כנגד איבריו של אדם. ובזה"ק (נלאשם דף ק"ט) איתא שיש באדם שס"ה גידין כנגד שס"ה לאוין שמצווה בהן. ובאר המהר"ל (נמצית עולם, נמצית המורה פ"ח נמצית האמונה פ"ב) שלכך הם רמ"ח מצוות עשה להשלים האדם בכל אבר, והדברים עולים בקנה אחד עם מה שכתבו בסה"ק שכל מצוה שייך לאבר אחד מהאדם, כדי להחיות אותו האבר ממקור אותה מצוה. ורבינו יוסף חיים זצוקל"ה בספרו שו"ת רב פעלים (ח"ב סוד ישרים פ"ה) כותב בשם הרש"ש בספרו נהר שלום שידוע כי התורה עצמה היא הגוף הקודש, והתרי"ג מצוות הם תרי"ג איברי גוף התורה. ולפי זה אין מקום כלל לשאלה למה לא ברא השי"ת לאדם כנפיים, כי האברים כולם הם במדויק כנגד המצוות שנצטוו בהם.

ביאור ט' - האדם נברא בצלם אלהים

חברי בהמ"ד השיבוני שלפי שהקב"ה ברא את האדם בצלמו, בצלם אלהים, ממילא אין מקום לקושיא למה לא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים. ברם לפי מה שפירש רשב"ם ש"בצלמו" הכוונה בצלם המלאכים, וכן פירש החזקוני, וזה לשונו: "בצלם אלהים" בדמות מלאכים, שהרי דיוקן מלאכים ואדם שווה, וכן הוא גם כוונת הכתוב "והייתם כאלהים". ובדרשות רבי יהושע אבן שועיב (פרש"י כי ח"ב) תלמיד הרשב"א הביא בשם המדרש שאמר הקב"ה למלאכים נעשה אדם בצלם שלכם. ולפי זה עדיין יש להבין למה הקב"ה לא ברא האדם עם כנפיים, שהרי למלאכים יש כנפיים.

מתוך הספר "אשכול יוסף" עה"ת

מדוע לא ברא הקב"ה לאדם כנפיים לעוף?

נראה לכא' שאין מקום לשאלה מדוע הקב"ה לא ברא לאדם כנפיים? שכן לאיזה צורך יצטרך האדם כנפיים לעוף? לעופף למרחקים כדי להמציא פרנסה לו ולבני ביתו, לעסוק בעסקים ולשגשג בענייניו, אך מאחר והקב"ה הוא מנהיג את הבריאה בהשגחה פרטית, ומזמן לכל אחד ואחד כל צורכו וענייניו, אם כן למה ולאיזה צורך כבר יצטרך האדם כנפיים לעוף ולעופף כנשר אשר בשמים, הלא יש לו את הבורא יתברך שיזמן לו כל צורכיו וידאג לכל מחסורו על הצד הטוב ביותר!

אין לומר בלשון ארמית אלא בעשרה, כדאמר רבי יוחנן במסכת שבת (יג): שכל השואל צרכיו בלשון ארמית אין מלאכי השרת נוקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי, אבל כאשר עיקר דבריו הם שבח ותהילה להקב"ה, בזה יש לומר שאין האדם זקוק למלאכים, ויכול לאומרה אף בלשון ארמית.

ביאור ו' - שלא ישא האדם נשים בכמה מדינות ונמצא אח אחותו

עלה בדעתי בס"ד ליישב הטעם שלא ברא השי"ת לאדם כנפיים, על פי מה דאיתא בגמרא יבמות (ה): אמר רבי אליעזר בן יעקב לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת, שמא ידווגו זה לזה, ונמצא אח נושא את אחותו, וכן נפסק בטור ושו"ע (נא"פ סוף פ"ג). והנה אם האדם היה בעל כנפיים ובנקל יכול היה לעופף ממדינה למדינה היו חלילה באים לידי תקלה זו, שאדם היה נושא אשה היום במדינה זו, ולמחר מעופף וממשיך למדינה אחרת ונושא שם אשה, כי לא היה מוכרח להתעכב באותה מדינה שפגע בה, מאחר ובנקל הופיע ללא טירחה ומאמץ והוצאת דמים, וכך מהרה יוצא משם, ואחר זמן היו הולדות מזדווגים ונמצא אח נושא אחותו.

והנה אף על פי שחכמים אסרו לישא אשה בכמה מקומות, ואם כן תשאלני שיכול היה להיות לאדם כנפיים ולא היה בא לידי תקלה. מכל מקום מניין שהכל היו מקיימים איסור זה. ועוד יש לומר שהרי הפתחי תשובה (ס"א פק"י) מביא מהבית מאיר בשם ספר בית הלל, שכל האיסור לישא עוד אשה במדינה אחרת, הוי דוקא בשלא גירשה, אבל אם נשא אשה במדינה זו וגירשה, נושא אחרת במדינה אחרת. ואם כן אילו היה האדם בעל כנפיים, היה נושא אשה היום כאן ומגרשה למחר, ומיד מעופף למדינה אחרת, ונושא אשה אחרת ועומדים לו מכל נשיו תולדות, ונמצא אח נושא את אחותו. משא"כ עתה שאין האדם מוגיע למקום מושבו אלא אחר טירחה ודמים מרובים, אף כאשר נתחדש ונשתכלל עניין המטוסים שבהן טס האדם בכמה ימים בעולם מקצה אחד לשני, כי יש בזה הרבה הוצאות וטירחה, לכך מוכרח להתיישב ולהשתקע בה איזה זמן, ובינתיים בני אותו המקום מכירים בו מקצת או הרבה, ויודעים למי מיוחסות התולדות.

ביאור ז' - שלא יצא האדם בשבת חוץ לתחום

הנה מתחילה עלה בדעתי בס"ד לבאר שלא ברא השי"ת לאדם כנפיים, כדי שלא יהיה קל לצאת חוץ לתחום בשבת, וראה לדבר ממה שאמרו רבותינו בגמרא ביצה (ל): שאין רוכבין על גבי בהמה בשבת גזירה שמא יצא חוץ לתחום. ואם כן על אחת כמה וכמה יש לומר שאילו היה האדם בעל כנפיים, בנקל היה יוצא חוץ לתחום שבת. אלא שנראה להשיב על כך לפי שבגמרא שם דחו טעם זה, שאם כן יוצא שאיסור תחומין דאורייתא, לכך ביארו הטעם שאין רוכבין על גבי בהמה בשבת גזירה שמא יחתוך זמורה. ועוד יש להשיב על כך, כי יש לחלק בין איסור רכיבה על גבי בהמה בשבת לבין לשוט בשמים כנפיים, כי לכא' נראה שאף אם היה האדם מעופף

לכחות ידידתו האזנים היקרים והנעימים אוהבי התורה מלאים מצוות כרימון וריזום הטוב נודף כאפרסמון כמר **ג'דעין ג'סיס** הי"ד וכמר **אדארן ג'סיס** הי"ד אורך ימים ושלום וזוים וכבוד אושר ועושר בריאות איתנא וזהורא מעליא ועושר עמנויות וכט"ס בכלל הברכות ידידתו היקר המשתדל היה **שלומי ג'סיס** הי"ד מוקדש ומנצח לע"ז **אוריאל היקרים**: **סאלם אליה** בן **מסעודה זל**, **נוריה** בת **נוריה זל** **ג'סיס** בן **נוריה זל**, **שרה** בת **נוריה זל**, **ג'סיס** מועלם בן **סלימה זל** ולע"ז **מיכאל בן נחמה זל**, ולע"ז **נח בן נחמה זל**, ת.נ.צ.ב.ה. **עלן וזוים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר**

להאזנה לשיעוריו המרתקים של הרב **יוסף זוי סימן טוב** שליט"א מוזה"ס "כרם יוסף" וסדרת "אשכול יוסף" שיעורים בהלכה באגדה ובפרשת השבוע **073-371-8053** לקבלת צינתוק והאזנה בשידור זוי וזייג והקש # את השיעורים והעלן ניתן להוריד ב"קול הלשון" **שיעורים לכל פרשיות התורה ובהלכה**

ברכת מול טוב ושלום ברכות ואיווולים לכבוד ידיד נפשינו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה ער המדות והמעלות הר"ר **יוסף יעלי** שליט"א פטרון העלן לאפי המעיים וידיד ישראלי מאז היווסדה לרגל אירוסיו בנח הזעזע והמופלג בתורת וירש עדין לזאון ולתפארת הבה"ז **אור ציון** הי"ד ית"ר שיוכו להקים בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה בנים ובנות עושר וכבוד **"ענני הלפן בענני הלפן דבר נאה ומתקבל"**